

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Інститут біомедичних технологій

Кафедра мікробіології, сучасних біотехнологій, екології та імунології

**ТЕРАПЕВТИЧНІ САДИ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ВІКУ:
ВИБІР РОСЛИН ТА ВАРІАНТИ АКТИВНОСТЕЙ**

Воробйова І. М.

І курс, група ЗТС-23-1м,

спеціальність «Садово-паркове господарство (Терапевтичне садівництво)»,

Науковий керівник: Мовчан В. О., к. біол. н., доцент, директор «Інституту
біомедичних технологій»

Київ, 2024 р.

ЗМІСТ:

Вступ.....	3
Розділ 1. Фактори, які потрібно врахувати на передпроектному етапі створення терапевтичних садів для дітей.....	5
Розділ 2. Функціональні зони терапевтичного саду для дітей від 0 до 7 років. Підбір рослин	8
2.1 Особливості планування терапевтичного саду.....	9
2.2 Створення відкритих просторів. Рослини для газону.....	11
2.3 Сенсорні стежки.....	12
2.4 Взаємодія із землею, багнюкою, калюжами та міні-грядками...	13
2.5 Підбір дерев та чагарників для терапевтичного саду, орієнтованого на дітей до 7 років.....	14
2.6 Топіарії та скульптури із природніх матеріалів у терапевтичному саду	15
2.7 Будиночки та схованки.....	16
Розділ 3. Види діяльності дітей від 0 до 7 років у терапевтичному саду....	17
Висновки	20
Список використаних джерел.....	22

ВСТУП

В Україні тема терапевтичних садів звучить в основному у зв'язці з темою реабілітації військових, або, коли йдеться про пацієнтів лікарень, які повинні мати змогу відволіктись від похмурих лікарняних стін і болю за допомоги створених спеціалістами терапевтичних садів.

Однак зараз майже ніхто не акцентує уваги на звичайних дітях (віком від 0 до 17 років) та їхньому фізичному і психологічному стані. Водночас це може бути «втрачене» і дуже психологічно травмоване покоління, на яке (якщо немає якихось явних фізичних чи психологічних проявів нездоров'я взагалі мало хто звертає увагу. Міністерство охорони здоров'я України у 2024 році провело дослідження, в результаті якого з'ясувалося, 44% дітей в Україні мають ознаки потенційного посттравматичного стресового розладу (ПТСР)» [1].

Через війну також страждає якість навчання. В ряді регіонів вже кілька років воно ведеться онлайн. Це означає, що учні мало рухаються, більшу частину життя проводять за комп'ютером, у сидячому стані, мало бувають на повітрі і на природі. А ці фактори аж ніяк не сприяють покращенню фізичного та психологічного здоров'я.

Однак навіть коли діти та підлітки виходять на вулицю, вони можуть «не помічати» дерева, рослини, птахів, комах, адже ми «бачимо» лише те, що знаємо, на що нашу увагу вже акцентували.

Автор книги «Садотерапія» Сью Стюарт-Сміт пише, що для багатьох людей, які виростили в сучасних містах, рослини майже повністю втратили важливість або цінність. Є навіть термін «рослинна сліпота».

«Наша система сприйняття дуже чутлива до певних схем, особливо до будь-яких сигналів, що нагадують людське обличчя. Більшості рослин бракує такої помітності, хоча квіти й можуть таким чином привабити нашу увагу. Крім того, зорова кора віддає перевагу рухомим або потенційно небезпечним стимулам. Оскільки рослини відносно статичні й повільно змінюються, вони

відходять на другий план. Це означає, що якщо не допомогти людям відкрити очі, існує ризик, що царство рослин залишиться для них закритим. ... любов до рослин часто виникає завдяки впливу «наставника з рослин»: більшість із нас потребує, щоб людина, яка цінує й розуміє рослини, познайомила нас із їхнім світом» [2].

Саме тому для дітей потрібно створювати окремі терапевтично-освітні сади, де вони могли б не тільки покращувати своє психічне та фізичне здоров'я, але й набувати певних знань та навичок здорового і взаємо ввічливого життя із довкіллям.

Актуальність дослідження. В Україні сьогодні немає комплексних законодавчих та наукових обґрунтувань або рекомендацій по створенню терапевтичних садів для дітей молодшого віку. Тому є потреба у розробці рекомендацій, з урахуванням вимог часу та потреб юних відвідувачів садів.

Об'єктом дослідження курсової роботи є терапевтичні сади для дітей України.

У якості **предмета дослідження** обрано терапевтичні сади для дітей молодшого віку — до 7 років.

Мета курсової роботи: Проаналізувати складові частини терапевтичного саду для дітей молодшого віку та надати рекомендації щодо застосування терапевтичних принципів при плануванні та створенні цих територій.

Завдання:

- визначити функціональні зони терапевтичного саду для дітей до 7 років;
- здійснити підбір видового складу дерев та чагарників для терапевтичного саду для дітей до 7 років;
- визначити необхідний асортимент малих архітектурних форм із природніх матеріалів у терапевтичному саду у зв'язку з видами діяльності дітей до 7 років.

Це дослідження буде корисним ландшафтним дизайнерам та спеціалістам, які будуть створювати терапевтичні сади для дітей. Рекомендації також можна використовувати у дошкільних закладах для облаштування територій.

РОЗДІЛ 1

ФАКТОРИ, ЯКІ ПОТРІБНО ВРАХУВАТИ НА ПЕРЕДПРОЄКТНОМУ ЕТАПІ СТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНИХ САДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Перше, що потрібно врахувати на початковому етапі проектування терапевтичного саду, насамперед вік, а потім психологічний та фізичний стан гостей, які будуть його відвідувати. Тобто можна розбити зонування саду умовно для двох вікових категорій відвідувачів:

- найменші відвідувачі — від 0 до 7 років;
- діти та молодь — від 7 до 16 років.

Чому важливо враховувати вікову розбивку? Бо інтереси малюків і дорослих дітей відрізняються.

Відповідно, **другий фактор**, який ми враховуємо на передпроектному етапі — зонування просторів під конкретну діяльність відвідувачів. Потрібно обрати, що діти та молодь зможуть робити в даному терапевтичному саду, а саме:

- тактильно знайомитись із рослинами;
- вирощувати рослини;
- проводити рухливі ігри та квести;
- займатися із психологами;
- усамітнитись і побути у спокої;
- пасивно спостерігати за природою;
- займатися творчістю з використанням природних матеріалів;
- навчатися (слухати лекції, або вивчати флору самостійно по табличкам чи путівникам), тощо.

Під кожний вид діяльності потрібно продумати окреме (або суміжне, багатофункціональне) зонування.

Третій фактор — середовище повинно бути доступне як дітей, що рухаються самостійно, так і для відвідувачів на візках. Це можуть бути візки для маленьких діточок (з батьками), так інвалідні візки. Відвідувачі на інвалідних візках повинні мати змогу брати участь у всіх активностях або діяльності у терапевтичному саду на рівні із людьми, що рухаються без якихось допоміжних засобів.

Також потрібно передбачити змогу для комфортного пересування дітей та дорослих на протезах. На жаль, зараз це стало теж дуже розповсюджено.

Четвертий фактор — необхідно продумати перебування батьків під час відвідування терапевтичного саду їхніх дітей. Як вони будуть взаємодіяти з дітьми та з простором? Тут варіанти можуть різнитися у випадках:

- коли діти зовсім маленькі;
- коли діти потребують підтримки батьків (з урахуванням фізичних та ментальних потреб);
- коли діти можуть бути самостійними у своїй діяльності.

Отож, особливо в останньому випадку, батькам теж потрібно відвести простір та «роль» у цих місцях.

П'ятий фактор — підбір рослин для створення терапевтичного саду. Тут важливо звернути увагу зокрема на розміри дерев та рослин. Наприклад, буде зовсім недоречним посадити у тій частині терапевтичного саду, що призначається для маленьких відвідувачів, розлогий дуб. Для цієї вікової категорії є сенс підбирати низькорослі дерева, а також рослини, що можуть давати різні тактильні відчуття (бархатисті, глянцеві, з маленькими листочками, до яких можна торкатися пальчиками, тощо).

Крім того, у садах для дітей та молоді важливо використовувати флору та дерева, що ростуть саме в тому регіоні, де розташований сад. Чому? Як було вже зазначено, терапевтичні сади для дітей та підлітків мають бути не тільки оздоровчими, розважальними, але й навчальними. Вони повинні формувати екологічний світогляд майбутнього покоління. Тому

спеціалістам, які створюють подібні простори, необхідно уважно підійти до підбору рослин, вивчити регіональні біотопи. В рамках таких садів можна висадити свого роду живий навчальний посібник із місцевих рослин та дерев. Встановити таблички та проводити короткі заняття.

Дуже корисним (з усіх боків) буде включити в терапевтичний сад для дітей їстівні рослини. Це можуть бути і квіти, і ягоди, і дерева.

Окремо варто подумати про те, щоб віддати частину саду для хвойних дерев, це було б корисно діткам, що мають проблеми із органами дихання, що часто хворіють на простудні захворювання. Ця зона була б своєрідним природнім інгалятором.

Шостий фактор — біорізноманіття та пермакультура. Терапевтичний сад для дітей повинен мати багатий набір рослин, в тому числі і їстівних. Зарубіжні вчені встановили зв'язок між збільшенням захворюваності на різні види алергії та зменшенням біорізноманіття флори та фауни у нашому довкіллі. Чим менше видів дерев, рослин, комах, птахів, і так далі, росте та мешкає поряд з людиною, чим «стирильніший» простір, тим більше люди у цьому довкіллі хворіють на різні види алергії. Тому різноманіття у терапевтичному саду повинно бути обов'язковим і «зразковими». Адже, оточуюче довкілля наших міст, сіл і селищ мало того, що дуже збіднене, але ще й забруднене всілякими хімічними засобами, якими обробляють рослини та дерева.

Отож терапевтичний сад для дітей повинен бути абсолютно пермакультурним, без використання хімічних препаратів для обробки рослин.

Сьомий фактор частково виходить із попереднього, його можна назвати так — не нашкодь. Важливо, щоб діти чи підлітки після відвідування терапевтичного саду залишились здоровими, задоволеними і наповненими новими знаннями, а не навпаки. Тому, по можливості, необхідно виключити із списку рослин для такого саду, ті, що найчастіше

викликають алергію, або можуть бути отруйними у разі, якщо дитина з'їсть плоди, або листя.

Окремо, при створенні просторів для квестів та занять, треба врахувати фактор масової травмованості наших дітей війною, тому уникати конструкцій, зображень, кольорів та звукових ефектів, які можуть викликати негативні психологічні реакції.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ЧАСТИН САДУ, ЩО ПРИЗНАЧЕНІ ДЛЯ ДІТЕЙ ВІД 0 до 7 РОКІВ. ПІДБІР РОСЛИН

2.1 Особливості планування терапевтичного саду

Щоб правильно підібрати рослини та зробити комфортне планування терапевтичного саду для маленьких дітей, достатньо поспостерігати, як вони себе поведуть на природі, коли їх не обмежують в рухах та діях. Чого вони люблять торкатися, з якими рослинами взаємодіяти?

При створенні терапевтичного саду для молодших дітей не потрібно багато зон для розваг та для того, щоб втримати увагу відвідувачів. Вони будуть просто відволікати від взаємодії з природою. Для діток у молодшому віці важливо просто ходити, брати щось до рук, споглядати, бігати. Тому будуть доречними в таких частинах саду багато відкритих просторів, не дуже крута (мається на увазі кути ухилу) геопластика, або не дуже круті (можна з пеньочків) драбинки для підйомів, аби діти могли тренувати свої ніжки.

Обов'язково потрібно розташувати навколо кожного майданчика, де діти можуть знаходитися самостійно, місця для батьків, так, щоб вони мали змогу наглядати за своїми дітьми.

Найменшим діткам важливі тактильні відчуття. Вони «дослідники». Їм важливо торкатися рослин, особливо, якщо це дітки до 4 років. Такі діти люблять розминати рослини у руках, дмухати на них, щоб рослинки, так як кульбабки, розліталися.

Потрібно враховувати ще один важливий момент, маленькі діти люблять рвати рослини. Тому, при проєктуванні зони терапевтичного саду для найменших, потрібно враховувати цей факт. Можливо, є сенс відвести окрему невеличку зону, де можна рвати рослини. Хоча з погляду природоорієнтованості, це є дуже сумнівна річ, але таке

пізнання світу закладене в психології дітей. Тому потрібно на певному віковому відрізку дозволити маленьким дітям це робити, а далі, коли вони будуть дорослішати, вже пояснювати, що рослини теж живі, їх потрібно берегти і опікати.

У тій частині саду, де дітям можна бути зривати рослини можуть рости наступні рослини.

1 Лопухи — вони приваблюють малечу своїми широкими листками, приємні на дотик, легко рвуться. З ними можна гратися, робити ляльки, або якісь фігурки.

2 Яскраві квіти (діти дуже люблять насичені кольори) — як приклад, тюльпани, півонії, ромашки — тобто багатопелюсткові квіти.

3 Кульбаби — можна показати малечі, як плести з кульбабок віночки. Дітям приносить особливу радість обдування кульки, що відцвіла.

Також приємні на дотик рослини, які можна використовувати для тактильної взаємодії дітей з рослинами.

1 Синель (*Acalypha hispida*). Квіти цієї рослини у пухнастих бордових «підвісках». Рослина виростає до 3 метрів, але якщо його вирощувати у горщиках, то не перевищує 1 метра.

2 Декоративна трава «Кролячий хвіст» (*Lagurus ovatus*). Рослинка має пухнасті, схожі на заячі хвости, голівки.

3 Вуха ягняти (*Stachys byzantina*). Рослина має товсте, бархатисте листя м'яке, наскільки це можливо, і чарівне на дотик і ласку. Це багаторічник. Він добре росте на бідних ґрунтах. Але, на багатих ґрунтах з ним потрібно бути обережним, бо може агресивно розростися.

Ще кілька прикладів рослин, які можна використовувати в терапевтичному саду для дітей до 7 років:

- квіти: ромашка, календула, лаванда, волошки, нагідки;
- трави: м'ята, меліса, шавлія, розмарин, чебрець, петрушка, кріп;
- овочі: помідори, огірки, кабачки, гарбуз, морква, буряк;
- ягоди: полуниця, малина, смородина, агрус.

2.2. Створення відкритих просторів. Рослини для газону

Оскільки відкриті площини, де дітки могли б **бігати по траві босоніж**, дуже важливі для частини саду, що призначена для молодших дітей, то для такої зони необхідно ретельно підібрати «покриття». Звичайно, це може бути зрозумілий всім рулонний газон. Але, враховуючи бажано пермакультурний напрямок саду та принцип підбору рослин для нього із регіональної флори, краще використати інші трави. Наприклад, можна використати: спориш звичайний, конюшину, лептізелу шорстку (котулу). Можна навіть використати рослину, з якою «зразкові господині» активно борються на городах — це портулак. Портулак приємний на дотик, прохолодний (що важливо в спеку), має гарну «подушку», і, що дуже важливо, не потребує догляду.

Ще один варіант для «газона зони» — **ароматичні газони**. У формуванні таких газонів використовують ґрунтопокривні ароматичні рослини, наприклад:

- чебрець (чебрець повзучий, чебрець ранній);
- материнка;
- інші сланкі рослини, які витримують витоптування, викошування та ущільнення ґрунту.

Дітки на таких газонах можуть отримувати подвійну користь. Там можна бігати, лежати, вивчати ці рослини на дотик, і автоматично оздоровлюватися. При чому, аромат трав, якщо їх торкатися, зривати, лише посилюється. Можна навіть у гарну погоду влаштовувати на таких газонах зони для сну, але при цьому необхідно подбати про затінення від сонця для діток.

Все, що було сказано вище, стосовно майданчиків з газонами, актуальне і для старших дітей. Їм теж необхідні такі простори, але для трішки для інших цілей.

Що стосується тактильної взаємодії ніжками, то, по можливості, можна зробити ще одну невеличку зону, покриту мохом сфагнумом, по якому теж можна ходити, або лежати на ньому.

Якщо ж не вдається зробити цю зону окремо, то можна включити мох у сенсорну стежку.

2.3. Сенсорні стежки

Дуже корисними для дітей та навіть дорослих є сенсорні стежки. Вони є гарною профілактикою плоскостопості, оптимізують обмінні процеси та кровообіг, зміцнюють м'язи, стимулюють рефлекторні зони, допомагають покращити імунітет.

Сенсорна стежка — це конструкція, що складається із однакових секцій (різної кількості, за вашим бажанням та можливостями). Секції наповнюються природніми матеріалами, по яким діти різного віку (а за бажанням і дорослі) можуть ходити босоніж.

Секції сенсорної стежки можна наповнити: подрібненою корою дерев, шишками, піском, гладеньким морським камінням, сухою або прив'ялою травою, мохом, крупними гілками дерев. Можна також використовувати насіння рослин, наприклад, кукурудзи, квасолі, або різні види горіхів.

Сенсорні стежки можуть бути або продовгуваті, або круглі — зроблені у формі «сонечка», де кожна секція має своє наповнення. Кількість секцій залежить від наявності у вас різного матеріалу для наповнення.

Огороджуються секції зазвичай або дощечками, або обтесаними (щоб на них не було колючок та сучків) крупними колодами. По цим колодам, як по бордюрам, діти теж люблять ходити.

2.4. Взаємодія із землею, багнюкою, калюжами та міні-грядками

Маленькі дітки любляють бовтатися у калюжах та багнюці, порпатися у землі, а іноді навіть її їсти. Більшість українських матусь не поділяють захвату своїх дітей від таких «брудних розваг» і намагаються як скоріше їх припинити. Але даремно. Закордоном такі ігри, навпаки заохочують. Сьогодні вже науково доведено, що «штам бактерії, який є у ґрунті, *Mycobacterium vaccae*, викликає вивільнення серотоніну, який, у свою чергу, піднімає настрій та знижує тривожність. До того ж було виявлено, що ця маленька бактерія покращує когнітивні функції і, можливо, навіть лікує рак та інші захворювання. Це означає, що контакт із ґрунтом, через садівництво або іншими способами, корисний» [3].

Але знову ж таки, потрібно пам'ятати, що ґрунт повинен бути здоровим, не забруднений хімією. Тому при створенні саду дуже важливо притримуватися пермакультури. Лише від здорового ґрунту можна отримати силу і користь як рослинам, так і дітям і дорослим.

Отож, при плануванні терапевтичного саду для дітей є сенс створити окремі місця імпровізовані калюжі із багнюкою чи безпечні мікро-водойми, де малеча зможе отримати задоволення від ходіння по воді, хлюпотіння, бризків. Можливо, додавати у такі «ванни із багнюки» невеличкий відсоток корисної глини. (Але це питання потрібно попередньо досконало вивчити, адже мова йде про маленьких дітей і тут можуть бути протипоказання). При наявності калюж із багнюки варто передбачити і можливість помити потім дітей під теплим душем. Таку опцію теж слід передбачити при створенні саду.

Як варіант, калюжі можна робити по типу заливних луків. Тоді діти не будуть там забруднюватися. На природніх луках після рясних дощів невеличкі впадини та виїмки заливає вода. Вона там застоюється, підігрівається сонечком, і виходять теплі міні-озерця, по яким дуже приємно

ходити босоніж. Подібні трав'яні басейни можна створити штучно. Для цього необхідно ущільнити ґрунт (щоб він утримував якийсь час воду на поверхні), зробити невелике заглиблення у ґрунті (розміри за бажанням замовників), висадити там рослини, відійдуть: мятлик луговий, мишій сизий, тимофіївка, лисохвіст, тонконіг лучний, костриця лучна, тощо, та залити виїмку водою.

Взаємодіяти із землею можна не тільки бавлячись у калюжах. Діток 4-7 років вже можна залучати до висадження і догляду за рослинами. З маленькими садівниками можна висаджувати як рослини із насіння, так і з розсади. Для того, щоб дітям було зручно взаємодіяти із землею при посадці рослин, необхідно створити підняті грядки на висоту дитячого зросту.

Грядки можна зробити у дерев'яних коробах, розташувавши їх рядочками. Прохід між грядками повинен бути зручним для того, щоб пройшли не тільки діти, але й дорослі, що будуть з ними присутні. Також необхідно врахувати можливість проїзду дитячого візка між цими грядками.

2.5. Підбір дерев та чагарників для терапевтичного саду, орієнтованого на дітей до 7 років

При виборі дерев та чагарників для терапевтичного саду, який будуть відвідувати маленькі діти бажано (але це не догма) підбирати екземпляри, які не ростуть дуже високими, або формувати дерева та чагарники, не даючи їм сильно розростатися вгору.

Приклади низькорослих дерев та чагарників, які можна висадити у терапевтичному саду для дітей:

- яблуня роялті (райське яблучко) (до 5 м вишиною, але можна формувати);
- верба декоративна (2 метра заввишки, близько 3 в діаметрі);
- акація карагана (2-5 м заввишки) має їстівні квіти та плоди, зі стручків карагани діти любляють робити «пищики» (свистки);
- горобина лікерна (до 3 метрів заввишки), плоди будуть красиво прикрашати сад і взимку, а також будуть кормити пташок;

- береза карликова (до 1 м заввишки);
- ялина сербська «Нана» (висота — 3-4 м, ширина — 0,5-1,5, можна формувати);
- туя західна глобоза (висота — 1,5 – 2,5, ширина крони — 1,5-2,5);
- ялина звичайна «Нідіформіс» (висота — 2-3 м, ширина — 1-2 м), та інші.

Звичайно можна також висаджувати чагарники із їстівними ягодами (малина, смородина, і так далі), але потрібно пам'ятати, що деякі з них мають колючки, тому дітей без дорослих до них краще не пускати.

2.6. Топіарії та скульптури із природніх матеріалів у терапевтичному саду

Маленькі дітки люблять казку, тому і в терапевтичному саду, вона теж повинна бути. Один із варіантів, як цю казку створити — додати у простір скульптури із природніх матеріалів. Одним із варіантів таких скульптур є живі стрижені форми дерев та чагарників, які називаються топіарії.

Зазвичай для топіарія використовують такі рослини:

- ялину;
- тую;
- ялівець;
- самшит;
- ялицю;
- модрина.

Крім того, топіарії можуть бути виготовлені із штучної трави, якою покривають каркаси різних фігурок. Для дитячих терапевтичних садів можуть стати у нагоді топіарії у формі звірів та птахів, казкових героїв. Такі топіарії можна розміщувати на газонах, щоб дітки могли до них підходити, гратися та бігати поряд.

Також дуже доречними і цікавими у дитячому терапевтичному саду можуть бути скульптури, або навіть меблі і інші вироби із сухої трави, соломи, або лози.

Зокрема із тюків соломи можна облаштувати місця для сидіння та відпочинку дітей та дорослих, різноманітні фігури казкових героїв. Можна також зробити невеличкий лабіринт, або доріжку із перешкодами, і влаштовувати там квести для наймолодших із невеличкими завданнями.

2.7. Будиночки та схованки

Діти дуже люблять різні схованки, маленькі будиночки, і намагаються їх по можливості створювати власноруч із матеріалів, що їм трапляються в руки. Тут ми говоримо про найменшу вікову категорію, яка сама ще не вміє будувати собі простори, тому для таких дітей в терапевтичних садах є сенс зробити невеличкі будиночки. Вони можуть бути різних типів.

Дуже цікавим і розповсюдженими є так звані «будиночки хобітів». Такі будиночки можуть бути заглибленими в землю, з дерев'яними «казковими» дверми. В середині можна розмістити теж маленькі стилізовані дерев'яні меблі, посуд. У якості навчального моменту можна розповідати діткам, що в таких приміщеннях добре зберігаються продукти, адже там завжди прохолодно і комфортна температура.

Інший тим будиночку — невеличкі дерев'яні споруди, які можна будувати трішки на піднесенні. Дуже підіймати вгору такі споруди не слід з метою безпеки, адже будиночки призначаються для юних відвідувачів. Краще робити будиночки в кольорах дерева, щоб вони були «непомітними», і слугували дітям для схованок та ігор.

РОЗДІЛ 3

ЧИМ МОЖУТЬ ЗАЙМАТИСЯ МАЛЕНЬКІ ДІТИ У ТЕРАПЕВТИЧНОМУ САДУ

Особливість дітей молодшого віку, як відвідувачів терапевтичного саду, в тому, що, по-перше, вони будуть у супроводі батьків, а, по-друге, для них краще впроваджувати не групову, а індивідуальну зайнятість. Відтак, батькам на вході до саду можна видавати інструкції, стосовно того, як можна провести час із дитиною у цьому саду (карту зонування, перелік занять, які можна провести із дитиною у цьому просторі).

Як вже було сказано у цій роботі, для найменших це може бути просто прогулянка по саду. Можна з ними походити по сенсорним доріжкам, вони можуть побігати по газонам, полежати чи посидіти на ароматичному газоні, побавтатися у міні-водоймах.

З дітками від 3-4 років можна проводити вже ігри. Наведемо **кілька прикладів занять та ігор для діток.**

1 Заняття «Детективи». Організатори готують картки для маленьких відвідувачів і віддають їх батькам на вході у парк. На картках зображені листочки або квіточки і написані назви рослин. Дітки шукають листочки та квіточки, що зображені на картках в саду «вживу». В парку біля цих рослин доречно розташувати якісь невеличкі стовпчики, чи стенди, куди можна прикріпити цю картку і сфотографуватися для того, щоб звітувати про виконане завдання. Організатори можуть потім на виході видавати якісь подаруночки за те, що дітки знайшли якусь кількість зображень із карток та запам'ятали назви цих рослин.

2 Заняття «Фантазери». Лежачі на газоні, наприклад, на ароматичному, можна споглядати за хмарками, діти можуть розповідати, на що ці хмарки схожі, тим самим розвивається мова, фантазія, і одночасно дитина оздоровлюється при взаємодії з ароматичним газоном.

3 Заняття «Художник». «Малювати» картини можна не лише олівцями та фарбами, але й, наприклад, овочами, фруктами, листями. Діткам можна видавати цей природний матеріал, давати якісь приклади для натхнення, щоб вони викладали свої картини.

4 Заняття «Збирачі». На території саду можна зробити невеличкий лабіринт, де стіночки будуть із соломи. По лабіринту можна розкласти різні природні матеріали (шишки, жолуді, овочі, тощо), дитині дається корзиночка. За зібрані предмети можна давати невеличкий приз.

ВИСНОВКИ

Отже, враховуючі все сказане в цій курсовій роботі, можна зробити такі висновки.

1 Основними функціональними зонами терапевтичного саду для дітей до 7 років є: газон для активного відпочинку; аромагазон із ароматичними травами, для того, щоб дітки лікувалися і відпочивали; невеликі водойми; сенсорні доріжки; зона для активного контакту з рослинами (де їх можна торкатися руками і навіть зривати); зона грядок; зона їстівних дерев, чагарників, квітів; зона із зеленими скульптурами, топіаріями або просто ландшафтними скульптурами; будиночки та схованки.

В терапевтичному саду для дітей до 7 років повинні бути також зони для відпочинку батьків.

2 Видовий склад дерев та чагарників для терапевтичного саду для дітей до 7 років включає: низькорослі дерева та чагарники в тому числі плодові; пряно-ароматичні трави для аромагазону та для сенсорних контактів; рослини аборигени того чи іншого регіону — для знайомства із природою краю та для тактильного контакту; хвойні низькорослі рослини; рослини із яких можна сформувати топіарії; їстівні рослини та квіти, а також ягоди.

3 Основними малими архітектурними формами із природніх матеріалів у терапевтичному саду є: топіарії у вигляді казкових героїв та звірів; ландшафтні скульптури із соломи та сіна; меблі із дерева та навіси для затінення; схованки та будиночки «хобітів».

4 Основні види діяльності дітей до 7 років у терапевтичному саду це: прогулянки із батьками; активні контакти із землею та міні-водоймами; сенсорні контакти із рослинами; висадження рослин; ігри на природі з використанням природніх матеріалів; взаємодія із сенсорними доріжками. Для дітей у таких садах також можна проводити ігрові квести з призами та

невеличкі навчальні екскурсії, де розповідати про дерева, рослини, комах та тварин, що живуть у цьому регіоні.

Рекомендації, приведені у роботі, можуть використовувати батьки дітей до 7 років, які хочуть створити терапевтичні сади самостійно; ландшафтні дизайнери; спеціалісти дошкільних навчальних закладів; суспільні організації, що займаються створенням таких просторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Дослідження: торік рівень вакцинації проти дифтерії, правця та кашлюку в Україні був на 37% нижчий, ніж у країнах ЄС. *moz.gov.ua*. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/doslidzhennja-torik-riven-vakcinacii-proti-difterii-pravcja-ta-kashljuku-v-ukraini-buv-na-37-nizhchij-nizh-u-krainah-es> (дата звернення: 30.03.2024).
- 2 Сью Стюарт-Сміт «Садотерапія», Київ, 2021, с. 186.
- 3 DID CAN MARE YOU HARPE. URL: [Грязь может сделать вас счастливыми - Садоводство \(hortmag.com\)](#) (дата звернення 08.05.2024) Horticultura. Наомі Сакс, січень 25, 2011.
- 4 Морозюк С.С., Протопопова В.В. «Трав'янисті рослини України. Навчальний посібник. Тернопіль. Навчальна книга – Богдан, 2007